

A KÖNYVTÁRELLÁTÁSI SZOLGÁLTATÓ RENDSZER MŰKÖDÉSE

AJÁNLÁS

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer (KSZR) a megyei könyvtár és az illetékességi területén lévő, 5000 főnél kisebb lakosságszámú település önkormányzata között kötött megállapodás alapján - a muzeális intézményekről, a nyilvános könyvtári ellátásról és a közművelődésről szóló 1997. évi CXL. törvény 64. § (2) bekezdés b) pontjában foglaltak megvalósítása érdekében - működő szolgáltatási rendszer a nyilvános könyvtári ellátás kötelező települési önkormányzati feladatának biztosításához.¹

A Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről szóló 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet megállapítja a megyei könyvtár által nyújtott szolgáltatásokra, valamint a kistérségi önkormányzat által a fenti törvény 64. § (3) bekezdése alapján működtetett Könyvtári, Információs és Közösségi hely elnevezésű könyvtári szolgáltató helyre vonatkozó követelményeket. E rendeletben meghatározott követelmények teljesítéséhez a következő ajánlásokat tesszük közzé:

A KSZR országos hálózatában a települések Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszerét meghatározó főbb tényezők meghatározása differenciáltan történt. A KSZR egyrészt könyvtári célra kialakított épületben (könyvtárban) történő szolgáltatásközvetítést jelent, másrészt könyvtárbuszos ellátás keretében valósul meg.

A szolgáltató helyek, könyvtárbuszok szolgáltatásai kialakításának elsődleges követelménye a település helyi sajátosságainak figyelembe vétele szerint:

- a lakosság lélekszáma és kor szerinti összetétele,
- településszintű infrastrukturális/intézményi besorolás: funkcióhiányos és funkciószegény falu, a nevelési-oktatási, kulturális, szociális és egyéb intézmények megléte és szolgáltatóképessége,
- munkahelyi ellátottság: helyi és ingázó munkavállalók aránya, szociokulturális környezet,
- meglévő infrastrukturális feltételek, azok fejlesztési lehetőségeinek számbavétele,
- szélessávú internet-elérési lehetőség települési lefedettsége,
- a helyi kulturális hagyományok és a civil szerveződések megléte.

Az ajánlás elsősorban arra törekszik, hogy a megadott mutatók megalapozzák a minősített szolgáltatások működési feltételeit és színvonalát, másrészt az egyes szolgáltató helyek fejlesztéséhez adjanak számszerűsíthető támpontokat.

Feltételek	Elérendő ellátottsági szint
A könyvtári szolgáltató hely épületének állapota és adottságai²	Az épület a település középpontjában, közforgalmi helyekhez közel helyezkedjen el. Az épület legyen biztonságos, akadálymentesen használható, természetes megvilágítású, tiszta és rendezett. Legyen komfortos, fűtése, világítása korszerű, költséghatékony. A könyvtárépület megközelítését a település területén útbaigazító tábla

¹ 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet a Könyvtárellátási Szolgáltató Rendszer működéséről 1. § (1)

² Ennek biztosítása a fenntartó önkormányzat feladata

	<p>segítse. Az épületen elhelyezett külső tábla jól olvashatóan tartalmazza a szolgáltató hely megnevezését (Könyvtári Információs és Közösségi Hely), nyitva tartását, címét. A táblán szerepeljen a szolgáltató megyei könyvtár megnevezése is.</p> <p>A könyvtár alapterülete tegye lehetővé a különböző szolgáltatásokhoz szükséges térkialakítást:</p> <ul style="list-style-type: none"> • állománycsoportok áttekinthető elhelyezését (elsősorban a falfelületeken), • számítógépes munkaállomások telepítését, • olvasó- és tanulóhelyek biztosítását, • kiscsoportos foglalkozások és kisebb létszámú programok megrendezését, • a könyvtáros számára megfelelő munkakörnyezetet kialakítását. <p>A Könyvtári Információs és Közösségi Hely alapterületének meghatározásakor figyelembe kell venni a településen működő kulturális és egyéb szolgáltató helyek meglétét.</p> <p>A differenciált könyvtári szolgáltatások kialakításának optimális alapterülete 80-100 m², különösen, ha más közösségi hely a településen nem áll rendelkezésre. Az optimális alapterület teljesítését, meglétét a helyi sajátosságok befolyásolhatják, de a differenciált szolgáltatások egyidejű igénybevételének intenzitását, valamint az állomány nagyságrendjét figyelembe véve az alapterületet arányosan növelni kell.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely bútorzata</p>	<p>Meghatározó a könyvtár belsőépítészeti megjelenése, amelynek legfontosabb elemei az egységes könyvtári célbútor, színben is összehangolt kiegészítőkkel.</p> <p>Új könyvtári berendezés esetén ajánlott bútorok paraméterei: Könyvespolcok ajánlott méretezése: max. 200 x 90 x 25 cm, 2,5 cm-es polcvastagsággal. A polcok szélessége természetesen a falak adottságaihoz kerül méretezésre.</p> <p>A szépirodalmi állomány tárolásához 6 polcos, a szakirodalmi állomány tárolásához 5 polcos beosztással.</p> <p>A gyermekirodalom tárolására szolgáló polcok max. 170 x 90 x 25 cm, 4 polcos beosztással, 2,5 cm-es polcvastagsággal</p> <p>Válogatóláda a képeskönyvekhez 60 x 60 x 25 cm, 4 felé osztott differenciált mélységgel.</p> <p>Folyóiratállvány felhajtható lappal 200 x 70 x 35 cm méretezéssel.</p> <p>Olvasóasztalok, kárpitozott székek, gyerekasztal, gyerekasztalok. Számítógépes asztal székekkel, médiaszék, ruha- és táskatároló. Többfunkciós könyvtáros asztal székekkel, kiegészítő tárolókkal. Ülőpárnák, babzsákok. Fűgönyök, szőnyegek, egyéb kiegészítő bútorok. Kiállítási vitrinek, paravánok.³</p> <p>Kettős funkciójú könyvtár kialakítása esetén biztosítani kell egy iskolai osztály egyidejű foglalkoztatásához szükséges berendezést.</p> <p>A könyvtár nyilvános terei legyenek meleg burkolatúak (parketta vagy laminált padló), ami a baba-barát és gyermekkörnyezet kialakításának alapja.</p>

³ A helyi adottságoktól függően

<p>A könyvtári szolgáltató hely műszaki felszerelése: informatikai és elektronikai eszközök</p>	<p>A könyvtári szolgáltató helynek rendelkeznie kell az elektronikusan, illetve interneten elérhető információk használatához, a könyvtár működtetéséhez, nyilvántartások vezetéséhez szükséges informatikai eszközökkel.</p> <p>A szolgáltató helynek legalább két használói és egy könyvtárosi munkaállomással kell rendelkeznie.</p> <p>Minden további számítógép szükségességét a napi átlagos látogatók egyidejű (óránkénti) internethasználatához kell igazítani.</p> <p>Kettős funkciójú könyvtár esetében a gépek számát ugyancsak az egyidejű használók száma határozza meg.</p> <p>WIFI hozzáférés kialakítása.</p> <p>A megyei könyvtár mobil eszközparkkal segítse a kistelepüléseken megvalósuló rendezvényeket, programokat, oktatást.</p> <p>További informatikai és multimédiás eszközök:</p> <p>Kézi vonalkódleolvasó</p> <p>Multifunkcionális berendezés (nyomtató, szkener, fax, fénymásoló) min. 1 db</p> <p>Korszerű TV, DVD-lejátszó, digitális fényképezőgép</p> <p>Projektor, mobil vetítővászon, hangosító berendezések⁴</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely elérhetősége</p>	<p>A könyvtári szolgáltató hely, mint közintézmény elérhetőségét a lakosság számára nyitva tartási időben telefonon is biztosítani kell.</p> <p>A korszerű információszolgáltatás alapvető követelménye a szélessávú internet és telefonkapcsolat⁵.</p> <p>A Könyvtári Információs és Közösségi Hely szolgáltatásai, elérhetősége, információi legyenek hozzáférhetőek a település és a megyei könyvtár honlapján.</p> <p>Készüljön a legfontosabb információkat, szolgáltatásokat népszerűsítő szórólap, tájékoztató kiadvány.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely nyilvántartási, tájékoztatási rendszere</p>	<p>A megyei könyvtár integrált könyvtári rendszere távoli hozzáféréssel biztosítsa a kistelepülések számára a dokumentumállomány egységes nyilvántartását, a dokumentumok kölcsönzését, támogassa a 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet 3.§ 1-11. pontjában meghatározott szolgáltatások elérését.</p> <p>A megyei könyvtárnak gondoskodnia kell a szolgáltató hely állományának leválogatásáról, kurrens retrospektív nyilvántartásba vételéről, feltárásáról.</p> <p>A könyvtári állomány raktári rendjének fenntartása érdekében a dokumentumokat kiszállítás előtt a megyei könyvtárnak egységesen raktári jelzettel és vonalkóddal kell ellátnia.</p> <p>A megyei könyvtárnak az állományellenőrzést az erre vonatkozó érvényes jogszabály alapján el kell végeznie.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely gyűjteménye</p>	<p>A könyvtári szolgáltatás alapját képező gyűjtemény nagyságának és összetételének elsősorban a helyi lakosság igényeihez kell igazodnia.</p> <p>Az állomány frissítése illetve az újdonságokhoz való hozzáférés lehetősége kiemelt jelentőségű, ehhez évi legalább négy alkalommal kell frissíteni az állományt tartós vagy ideiglenes letéttel.</p>

⁴ Az alap számítástechnikai eszközök beszerzése után fejlesztendő eszközök a helyi szükségleteket figyelembe véve

⁵ Ezek biztosítása a fenntartó feladata

	<p>Az egyéni igények teljesítésére elsősorban az Országos Dokumentum-ellátási Rendszer megyei könyvtárközi kölcsönzési szolgáltatását kell igénybe venni.</p> <p>Az ezer fő alatti települések esetében évente legalább 150 cím beszerzése/hozzáférhetőségének biztosítása szükséges. Ennél nagyobb települések esetében a kínálat legalább 50 darabban bővüljön ezer lakosonként.</p> <p>A könyvtári szolgáltató helyen legyenek elérhetőek a település helyi kiadványai, helyi információs anyagai. Az igényeket figyelembe véve korosztályonként legalább 2-3 magazin, folyóirat álljon rendelkezésre.</p> <p>A megyei könyvtárnak legalább háromévente foglalkoznia kell a frissítéssel arányos állománycsökkentéssel.</p> <p>Kettős funkciójú könyvtár esetében a gyűjtemény kialakításánál és gyarapításánál figyelemmel kell lenni a nevelési-oktató intézmény helyi pedagógiai programjára, a tanulók és a pedagógusok igényeire.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely szolgáltatásainak igénybevétele</p>	<p>A KSZR szolgáltatás legfontosabb célkitűzése, hogy szolgáltatásai a lakosság minél szélesebb köréhez eljussanak. Ennek érdekében a szolgáltató rendszerben együttműködő partnereknek mindent meg kell tennie. A szolgáltatás eredményességét rendszeresen, de legalább két évente összehasonlítható használói és partnerelegedtség-méréssel szükséges alátámasztani.</p> <p>A szolgáltatások használatát folyamatosan dokumentálni kell (munkanapló vezetése, integrált könyvtári rendszerből kinyerhető adatszolgáltatás, központi és helyi statisztikai adatok gyűjtése).</p> <p>El kell érni, hogy a lakosság legalább 20 %-a a könyvtár regisztrált használójává váljon, s egy lakosra évente legalább 2,5 könyvtárlátogatás jusson.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely nyitva tartása</p>	<p>A Könyvtári Információs és Közösségi Helynek a kistelepülés meghatározó jelentőségű közszolgáltató helyévé kell válnia. Ennek érdekében arra kell törekedni, hogy a lakosság minél hosszabb időben tudja igénybe venni a szolgáltatásokat. Célszerű a délelőtti és délutáni nyitva tartási órákat a hét napjain azonos időben meghatározni. Minden szolgáltató helyen - az érvényben lévő jogszabályt figyelembe véve - biztosítani kell a hétféle nyitva tartást is.</p> <p>Olyan nyitva tartást kell megállapítani, amely hozzájárul a szolgáltatási mutatók teljesítéséhez. A nyitva tartási időt a szolgáltatási megállapodásban rögzíteni kell, amelytől eltérni csak a két fél egyeztetett álláspontja esetén lehetséges.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely személyi feltételei</p>	<p>A könyvtári szolgáltatás eredményességének alapja a szolgáltatást nyújtó személy felkészültsége, alkalmassága, elkötelezettsége. Képesítési előírásaira a 39/2013. (V. 31.) EMMI rendelet 5.§ (1) bekezdés g) pont szempontjai irányadók.</p>

	<p>A szolgáltatás részeként gondoskodni kell a személyzettel való folyamatos kapcsolattartásról, szakmai segítségnyújtásról. Évente legalább két alkalommal – szükség esetén kisebb csoportokban – továbbképzést kell szervezni a legfontosabb szakmai ismeretek átadására, a szolgáltatások közös értékelésére, amelyen a könyvtáros részvételét a fenntartónak lehetővé kell tenni.</p> <p>A megállapodásban rögzíteni kell, hogy személyi változás esetén a megyei könyvtárat időben értesíteni kell, akinek nem csak a soron kívüli állományellenőrzést és eszközleltárt kell elvégeznie, hanem az új személy betanítását is.</p>
<p>A könyvtári szolgáltató hely rendezvényei</p>	<p>A könyvtári szolgáltató helyek egyik fő feladata a helyi közösség szervezésének, együttlétének támogatása, közösségi szolgáltatások biztosítása.</p> <p>Nagy hangsúlyt kell fektetni az együttműködési lehetőségek kiaknázására a nevelési-oktatási intézményekkel, civil szervezetekkel, egyházakkal, vállalkozókkal.</p> <p>A közösségi szolgáltatásban kiemelt figyelmet kell fordítani a lakosság digitális írástudásának fejlesztésére, a megyei könyvtárnak a tanfolyamok megszervezéséhez szakembert és szükség esetén mobil géppark kihelyezését biztosítani kell.</p> <p>A megyei könyvtárnak évente legalább négy alkalommal kell olyan könyvtári programokat kínálni – kiállítás, előadás, játékok, versenyek stb. –, amelyek iránt a helyi lakosság érdeklődik. Ösztönözni és segíteni kell a helyi események szervezését, ugyanakkor törekedni kell arra, hogy a szolgáltató helyek mindegyike részt vegyen a kiemelt országos programokban, az Országos Könyvtári Napok rendezvénysorozatában és az Internet Fiestán.</p> <p>A programokat a helyben szokásos módon – honlap, meghívó, plakát, szórólap, helyi média – közzé kell tenni egységes arculati megjelenítéssel.</p> <p>A rendezvények résztvevőinek számát rögzíteni kell, az eseményeket fotóval is dokumentálni szükséges.</p>

Az 500 lakos alatti településeken – földrajzi elhelyezkedésüktől függően – a könyvtárbuszos szolgáltatás ajánlott.

Feltételek	Elérendő ellátottsági szint
<p>Könyvtárbusz külső állapota</p>	<p>A könyvtárbusz feleljen meg a közlekedésbiztonsági normáknak, az akadálymentes használat követelményeinek.</p> <p>Külső megjelenése, feliratozása kapcsolódjon a könyvtári szolgáltatáshoz, legyen érdeklődést keltő.</p> <p>A könyvtárbusz megállóhelye a település központjában, közforgalmi helyekhez közel, lehetőleg fedett formában kerüljön kialakításra, a pontos menetrend feltüntetésével.</p> <p>Előnyt jelent, ha a könyvtárbusz egy adott közösségi épület előtt tud szolgáltatást nyújtani, amely kiegészítheti a szolgáltatási lehetőségeket.</p>
<p>Könyvtárbusz belső állapota</p>	<p>A felépítmény berendezése (bútor, technikai-, számítástechnikai eszközök) feleljen meg a korszerű könyvtári és használói elvárásoknak, tegye lehetővé az állomány biztonságos szállítását. Kerüljön kialakításra olvasói és</p>

	játéksarok, mely alkalmas a multimédiás szolgáltatások igénybevételére is. A buszon legyen legalább három olvasói és egy könyvtárosi internetes elérhetőségű munkaállomás.
Könyvtárbusz szolgáltatási ideje	Megállónként olyan szolgáltatási időt kell biztosítani, amely hozzájárul a szolgáltatási mutatók teljesítéséhez, de kéthetente legalább másfél óra szolgáltatási időt kell nyújtani. A szolgáltatási időt a szolgáltatási megállapodásban rögzíteni kell, amelytől eltérni csak a két fél megállapodása esetén lehetséges.
Könyvtárbusz személyi feltételei	A könyvtárbuszos szolgáltatás megköveteli a megfelelő személyzet alkalmazását. 1 fő könyvtáros és 1 fő gépkocsivezető biztosítja alkalmanként a szolgáltatás elérését, melyet a felkeresett településen egy állandó kapcsolattartó segíthet az önkormányzat és a szolgáltató közötti megállapodásnak megfelelően. A kapcsolattartó feladata: a dokumentumok, kérések összegyűjtése a látogatások közötti időpontban; közreműködés a helyi programszervezésben; a használói elégedettségmérések lebonyolításának támogatása.
Könyvtárbusz gyűjteménye	A könyvtárbuszon elhelyezett gyűjtemény kialakítása esetén a szolgáltató helyeknél megfogalmazott szempontok az irányadók.
Könyvtárbusz szolgáltatásai	Az alapvető szolgáltatások teljesítéséhez a telepített szolgáltató helyeknél megfogalmazott szempontok az irányadóak.

Budapest, 2015. február 26.

